

IN DE KIJKER

Landelijke dag van Sovon
Nestkasten schonen
Snelle bezetting kerkuilenkast
Uilenwerkgroep resultaten 2024
Valken: Toren-, Slecht-, Boomvalken

Foto: slechtvalk Hans Kleine Koerkamp

IN DE KIJKER

Sinds feb. 1984 contactblad voor de leden en donateurs van de “Vogelwerkgroep Bathmen”
(opgericht 15 feb. 1974)

Verschijnt driemaal per jaar

Oplage 150 stuks

Contributie	Leden-	€ 10,00
	Donateurs	€ 7,00
Rekeningnummer	ABN-AMRO	NL 25 ABNA 0.4653.87.098

Bestuur:

Voorzitter

Piet Heetebrij

☎ 0570 - 542530 e-mail: p_heetebrij@hotmail.com

Secretaris

Elly Meuleman-Bannink

☎ 0570 - 551320 e-mail: meulemanelly@gmail.com

Penningmeester

Karel Maas Geesteranus

☎ 06 55326635 e-mail Karel.MaasGeesteranus@gmail.com

Vogelzaken

Erwin Ruessink

☎ 0570 - 543210 e-mail: erwinruessink@concepts.nl

Vogelzaken

Hans Kleine Koerkamp

☎ 06 40472069 e-mail: kleinekoerkamp@zonnet.nl

Uilenwerkgroep

Karel Maas Geesteranus

☎ 06 55326635 e-mail Karel.MaasGeesteranus@gmail.com

Redactie

Henk Muskee

☎ 06 34349683 e-mail: hjmuskee@gmail.com

Elly Meuleman-Bannink

☎ 0570 - 551320 e-mail: meulemanelly@gmail.com

Website

vwg-bathmen.n

VOORWOORD

Aan de donateurs en de leden

redactie

Een nieuwe "in de kijker". U, als donateur, hebt in de laatste maanden al kennis kunnen nemen van een wijziging in het bestuur. Karel Maas Geesteranus heeft het penningmeesterschap overgenomen van Piet Heetebrij. Piet had jarenlang een dubbele taak binnen het bestuur. Voorzitter én penningmeester. We bedanken Piet dan ook hartelijke voor het werk als penningmeester en zijn blij dat er een opvolger is. Gelukkig blijft hij nog onze voorzitter.

Meerdere oorzaken zorgden er ook voor dat het innen van de donateursgelden nu via mailverkeer ging. Bedankt voor het overmaken van de contributie! Daar waar ook al veel andere zaken via de digitale wereld binnenkomen blijven wij voorlopig nog drie maal per jaar een boekje maken. Veel leesplezier met dit exemplaar.

Landelijke dag van Sovon

Piet Heetebrij

Op zaterdag 30 november 2024 ben ik met mijn zoon naar de landelijke dag van Sovon geweest. Een dag voor actieve vogelaars die op de hoogte willen zijn van nieuwe ontwikkelingen. We hebben genoten van inspirerende lezingen. Het werd gehouden in de Reehorst in Ede met standhouders van reisorganisaties, uitgevers, natuurorganisaties, aanbieders van camera's en optiek. Alle lezingen zijn terug te kijken via live streams op You Tube. Eén van de lezingen ging over de blauwe kiekendief, die met uitsterven wordt bedreigd. In 2024 maar 3 succesvolle nesten in Nederland.

Ook een interessante lezing over nieuwe natuur in het Markermeer. Trintelzand. Een eilandengroep in de buurt van de Markerwadden met hetzelfde doel; een bijdrage leveren aan kwaliteitsverbetering van het Markermeer.

Een aanrader is de site birdingplaces.eu. Een site om mooie vogelgebieden en vogelsoorten te ontdekken in heel Europa.

Al met al een leuke dag en een aanrader om volgend jaar te bezoeken.

Foto: Marker Wadden Dick Bolink

Op diverse plekken in en rond Bathmen hangen nestkasten van de vogelwerkgroep. Veelal kasten voor kool- en pimpelmezen. Maar ook voor boomklevers en bonte vliegenvangers. Elk jaar worden die kasten in het najaar door onze leden schoongemaakt en gecontroleerd. Kapotte kasten worden vervangen.

Eén van deze leden is Jan Braakhekke. Hij controleert bij de begraafplaats, het varkensbosje en het Langenbergerweg bos. Om niet meer telkens een ladder op te hoeven heeft Jan een haak aan een lange stok. Heel handig. Ook afgelopen herfst ging Jan op pad. In het voorjaar meldde hij al dat het in zijn eigen tuin slecht ging met de broedsels van de kool- en pimpelmezen. Helaas moest hij bij de controles concluderen dat er dode vogels in de nestkasten lagen. Ook vond hij meerdere nestkasten met niet uitgebroede eitjes. Wat kan de oorzaak zijn? Een te nat en koud voorjaar? We weten het niet.

Foto's: nest hoornaar en pimpelmees Jan Braakhekke

Niet alleen vogels maken gebruik van de kasten, bleek. Grote schrik bij Jan toen hij een hoornaar nest in een van de kasten vond. Alle kasten zijn genummerd. Vreemd genoeg bleken er ook kasten te zijn verdwenen. In elk geval kunnen de diverse vogels komend voorjaar weer terecht in de schoongemaakte kasten.

Snelle bezetting van een KerkUilKast

Karel Maas Geesteranus

Op 4 december j.l. heeft de UilenWerkGroep op verzoek een KerkUilKast (KUK) opgehangen. In de kapschuur waren al regelmatig kerkuilen aanwezig. Op 12 december had het paartje kerkuilen al beslag gelegd op de KUK. Zo te zien moeten we binnenkort ook al een controle gaan uitvoeren.

Foto: kerkuilen paar Karel Maas Geesteranus

UilenWerkGroep Resultaten 2024 Karel Maas Geesteranus

Dit jaar leek aanvankelijk een succesvol broedjaar jaar te worden. Het aantal nesten met broedsels lag in het voorjaar relatief hoog:

Kerkuil 42%, Steenuil 29%, Torenvalk 56%, Bosuil 5%

Voor een bezetting van de kerkuilkast en steenuilkast vinden wij een percentage van 25% al goed en 30% heel mooi. De bovenstaande getallen gaven dus hoop op een goed jaar.

Type Vogel	Aantal nestkasten in werkgebied	Aantal nestkasten met broedsels	Aantal succesvolle broedsels	Aantal mislukte broedsels	Gemiddeld aantal eieren / legsel	Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen succesvol legsel	Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen / gestart legsel	Percentage bezette nestkasten	Percentage succesvolle nestkasten
Kerkuil	52	22	16	6	4,14	3,56	2,59	42%	31%
Steenuil	104	30	20	10	3,10	3,50	2,33	29%	19%
Torenavalk	16	9	9	0	4,33	4,00	4,00	56%	56%
Bosuil	19	1	1	0	3,00	2,00	2,00	5%	5%

Helaas heeft het weer dit voorjaar en zomer niet mee gewerkt en zijn een groot aantal broedsels mislukt. Vermoedelijk was er te weinig voedselaanbod door de vele regen. Dit heeft geleid tot de volgende percentages van succesvolle nestkasten:

Kerkuil 31%, Steenuil 19%, Torenavalk 56%, Bosuil 5%

Voor de kerkuil nog steeds heel mooi resultaat, maar toch een stuk minder dan waarop we aan het begin van het broedseizoen hoopten. Helaas ging het voor de steenuil een stuk minder met maar 19% van de nestkasten met een succesvol broedsel. Wellicht zijn hier toch weer een aantal nestkasten gepreedeerd door een steenmarter. De torenvalk doet het daarentegen uitstekend.

In vergelijking met het voorgaande jaar 2023 is 2024 wel een beter broedjaar geweest.

Resultaten	2023				
Type Vogel	Aantal Broedsels	Aantal succesvolle Broedsels	Aantal uitgevlogen jongen	Aantal Eieren	Aantal Geringd
Kerkuil	16	14	49	52	34
Steenuil	26	19	49	79	43
Torenavalk	6	6	31	32	31
(blank)					
Totaal	48	39	129	163	108
Resultaten	2024				
Type Vogel	Aantal Broedsels	Aantal Succesvolle broedsels	Aantal uitgevlogen jongen	Aantal Eieren	Aantal Geringd
Kerkuil	22	16	57	91	43
Steenuil	30	20	70	93	31
Torenavalk	9	9	36	39	27
Bosuil	1	1	2	3	0
Totaal	62	46	165	226	101

Naast de controleactiviteiten is de UWG druk in de weer met het onderhouden van de oude nestkasten en bouwen van nieuwe nestkasten. Veel van de oude SteenUilKasten (SUK) worden vervangen door een nieuwe SUK met een pendelsluis tegen de steenmarters. Waar wij meldingen krijgen dat er kerkuilen aanwezig zijn, plaatsen we een KerkUilKast (KUK). Wellicht verklaart dat het hoge percentage bezette KUKs. Door deze klusactiviteiten steeg het aantal nestkasten de afgelopen jaren gestaag.

Type Kast	2021	2022	2023	2024	Nu	Voorraad
SUK	78	86	90	101	106	3
KUK	44	44	47	48	58	-
BUK	14	15	18	19	19	1
TVK	8	8	15	16	16	2
OK	-	-	-	-	1	-
RUK	-	-	-	-	1	-
Totaal	144	153	170	184	201	6

Onlangs is er een OehoeKast (OK) en RansUilKast (RUK) bij gekomen.

Valken

Elly Meuleman

In deze editie leest u in de volgende bladzijden informatie over diverse valken in ons land. Een aantal schrijvers heeft zich verdiept in verschillende soorten. Sinds er in 2008 een uitgebreid onderzoek naar de taxonomie (wetenschap van het indelen) is geweest, vallen de valken niet meer onder de roofvogels, maar vormen zij de enige familie in een eigen orde, de Falconiformes. Wereldwijd zijn er 65 soorten. In Nederland kunnen we de roodpootvalk, het smelleken, de slecht-, boom- en torenvalk zien. De laatste is bij de lezers ongetwijfeld de bekendste. En dat is ook logisch omdat die het meest vertegenwoordigd is.

De torenvalk

Afgelopen herfst konden wij dagelijks genieten van torenvalken rondom het huis. De ene keer zat er een vrouwtje op de wagenloods, dan weer een mannetje in de top van de lijsterbes. Prachtige vogels! En maar speuren over het weiland. Ongetwijfeld vonden ze daar muizen. Speuren naar een prooi doen ze overigens ook "biddend" in de lucht. Dat beeld is vast bij u, de lezer, bekend. Met een snelle vleugelslag staat de vogel stil in de lucht, de kop gebogen naar beneden. Is er een prooi in beeld, dan

er snel op af! Het voedsel bestaat uit kleine zoogdieren en vogels. Ook insecten worden gegeten, vooral als het favoriete voedsel, muizen, niet voor handen is.

Foto: torenvalk man Elly Meuleman

Het mannetje is iets kleiner dan het vrouwtje en vooral te onderscheiden door de grijze kop. Torenvalken bouwen zelf geen nest, maar maken bijvoorbeeld gebruik van een oud kraaiennest. Maar ook van de bekende nestkasten op een paal in een weiland. Er worden vier tot zes eieren gelegd. De kleur van de eieren kan variëren. Binnen de uilenwerkgroep is Sil Westra bevoegd om torenvalken te ringen. Broedende torenvalken blijven het hele jaar in ons land. Jonge torenvalken gaan soms wel op trek.

De Slechtvalk

Henk Muskee

De slechtvalk is de snelste vogel van hele wereld! In zijn duikvluchten haalt hij duizelingwekkende snelheden van bijna 400 km/u. En dat doet hij niet boven afgelegen bossen of uitgestrekte weilanden ... maar je kunt hem ook aantreffen in de stad!

Hoe ziet hij eruit

De slechtvalk is best fors uitgevallen.

Zo ziet de slechtvalk eruit:

- blauwgrijs** bovenlichaam en donkere kop
- witte kin en wangen met **zwarte baardstreep**
- vuilwitte buikzijde** met horizontaal strepenpatroon
- gele poten** en donkere snavel
- spitse vleugels en korte staart

Foto: slechtvalk Hans Kleine Koerkamp

Leefgebied van de slechtvalk

Hij blijft meestal jaarrond in de omgeving van zijn broedplek. Alleen jonge vogels durven wel eens migreren naar de buurlanden of zelfs tot in Italië, Spanje of Portugal trekken. **Van nature leeft deze roofvogel in de buurt van steile kliffen**, waar hij broedt in ondiepe holtes en nissen. Hij bouwt zelf geen nest, maar neemt genoeg met een kuiltje. De hoge gebouwen in stadscentra doen de slechtvalk denken aan zijn natuurlijke habitat. Door de aanwezigheid van aangepaste nestkasten, wil hij er zelfs gaan nestelen! De slechtvalk leeft trouwens vooral **boven de stad** en zal zelden afdalen tot tussen de gebouwen.

Wat eet de slechtvalk

Een slechtvalk jaagt in de lucht en heeft vooral vogels op het menu staan, al durft hij ook wel eens een vleermuis op te pikken. **Zijn vliegende prooien vangt hij in een supersnelle duikvlucht**, vanaf een uitkijkpost of vertrekkend in volle vlucht. Welke vogel hij buit maakt, maakt niet zoveel uit voor de slechtvalk. Koppels jagen wel eens samen, waarbij de ene achtervolgt en de andere aanvalt. In een stedelijke omgeving doet de roofvogel zich vaak tegoed aan stadsvogels zoals duiven en meeuwen.

Slechtvalkenliefde

Na twee jaar bereiken slechtvalken de geslachtsrijpheid. In het najaar beginnen ze dan naar een partner te zoeken, maar het baltsgedrag kent pas het eerstvolgende voorjaar een hoogtepunt. Dan voeren de slechtvalken spectaculaire baltsvluchten uit onder luid geroep. **De balts verloopt in het begin heel voorzichtig.** Als het mannetje niet in de smaak valt, kan het grotere vrouwtje hem makkelijk het hoekje om helpen.

Daarom probeert het mannetje indruk te maken door prooien aan te brengen. **Hij overhandigt zijn vangst aan het vrouwtje in de lucht of in de buurt van het toekomstige nest.** Pas wanneer de onderlinge band binnen het koppel bevestigd is, gaan ze over tot paren. **Ze doen het meerdere keren per dag, ongeveer een week lang - tot alle eieren (3 à 4) gelegd zijn.**

De broedtijd bedraagt iets meer dan 4 weken. Vooral het vrouwtje legt zich toe op het verwarmen van de eieren. Af en toe wordt ze afgelost door het mannetje, zodat ze zelf op jacht kan gaan. De donzige, witte kuikens groeien snel. **Na drie weken hebben ze meer voedsel nodig dan pa kan aanbrengeen en gaat ook ma slechtvalk op jacht.**

Na 6 weken slaan de jongen hun vleugels uit. Ze worden nog 2 tot 3 maanden bijgevoederd door hun ouders, alvorens de wijde wereld in te trekken.

Foto: slechtvalk in de clinch met roeken Hans Kleine Koerkamp

Wist je dat de slechtvalk

...zo gestroomlijnd is dat hij tot supersnelle duikvluchten in staat is? **De hoogst gemeten slechtvalksnelheid ooit bedraagt maar liefst 389 km/u!** Dat lukt alleen als de vogel zich vanop grote hoogte kan laten 'vallen'.

...een aangepaste neusholte **heeft die hem beschermt tegen klaplongen tijdens de snelle duikvluchten?**

...een haarscherp zicht **heeft tot 300 meter ver?**

Boomvalken, ook rondom Bathmen waar te nemen. Herman Bosman

Boomvalken zijn niet het gehele jaar in ons land te vinden zoals Buizerd, Havik en Sperwer. Ze overwinteren in de zuidelijke helft van Afrika. Het zijn echter jagers in de lucht waar ze insecten en vogels vangen. Ze zijn zelfs in staat Gierzwaluwen te vangen. Sommige prooien, zoals libellen, worden direct al in de lucht opgegeten. Boomvalken arriveren in maart - april vanuit hun overwinteringsgebied en trekken weer weg in september - oktober. Hoewel de boomvalk nestelt in bosachtige streken, komt hij steeds meer voor in het open land en broedt o.a. in hoogspanningsmasten. De aantallen zijn de laatste decennia afgenomen tot minder dan 800 exemplaren.

Foto: boomvalk Elly Meuleman

De eerste Boomvalken verschijnen half april. De doortrek houdt aan tot diep in mei. Vogels die niet tot broeden overgaan, of mislukken, jagen in juni en juli overdag veel op libellen boven heide, hoogveen en moeras; ze worden ten onrechte wel eens voor broedvogels aangezien. Zulke vogels worden in augustus en begin september aangevuld door families met uitgevlogen jongen, zodat er soms losse groepjes van 10-15 jagende vogels ontstaan.

Boomvalken die niet tot broeden komen vertroebelen het beeld. Ook worden broedgevallen wel eens gemist door het onopvallende gedrag - totdat er jongen zijn! Maar dat is pas in augustus het geval. De soort breidde zich de laatste jaren meer

uit over het noorden en westen van ons land. Die biotoopverandering wordt (deels) toegeschreven aan intensieve en jarenlange nestpredatie door Haviken op de zandgronden. Afname van prooidieren speelt eveneens een rol. Gerekend over heel Nederland loopt de stand helaas nog steeds terug.

Foto: boomvalk Lid vogelwerkgroep Bathmen

Een boomvalk is niet moeilijk om te herkennen. Je kan hem **makkelijk observeren** terwijl hij al vliegend jaagt op insecten, met zijn **grote vleugels** **wijd gespreid en met de volgende kenmerken:** * **28 tot 36 cm groot** en iets groter dan de torenvalk. * De vrouwtjes zijn groter dan de mannetjes. (70-85 cm) * **spanwijdte** kan variëren **van 70 tot 85 cm.** * lange, puntige, **sikkelvormige vleugels** die verder reiken dan zijn staart in vlucht. * zijn **silhouet doet denken aan een gierzwaluw.** * grijze rug en kop, witte hals met zwarte 'snorharen', witte buik met zwarte strepen en rode veren op de onderstaart en dijen.

3

Boomvalken jagen in volle vlucht. Door zijn snelheid kan hij gemakkelijk andere **vogels zoals zwaluwen en mussen of grote insecten zoals libellen** vangen zonder te moeten landen. De boomvalk verrast zijn prooi door er met een rotvaart op af te gaan zodat de prooi geen tijd heeft om hem zelfs maar op te merken .Heel zelden jaagt de boomvalk in de schemering ook op **vleermuizen.**

Bron : o.a. Sovon en NatureToday